

Česko-lužický

Ročník XX
Číslo 12 / prosinec 2010

věstník

Jurij Koch

Basnik

Móže kóždy basnik być?
So wě!
Seršće na kornarju,
palency za šiju
feńka poł we zaku
a mjeno we leksiku
– hižo sy basnik.

A basni so takle:
„Nalěco so bliži zas,
ach, kak rjany je náš čas!
Wšudže rostu fabriki,
a w slóncu kčěja naliki.
Wšudže wšo bjez starosców,
to wuspěch našich čłowjekow.“

A štó to wudawa?

Zarjady a vereiny,
předsydstwa a gmejny,
towarstwa pinčerow
wšěch móžnych družinow.

A kak to šěri?

Brošurki a bloćiki
rumpodich k hodom
z najwyšeho doma
na dróhu sypa,
do sněhu a blóta.
Njej'da to derje tak?

Bohudžak!

Básník

Může každý básník být?
'se ví!
Kštici na límci,
v hrdle pálenici,
v kapse půl feniku,
jméno ve slovníku
– a už jsi básník.

A básní se takhle:
„Jaro se už blíží zas,
ach, jak krásný je náš čas!
Všude rostou závody,
v slunci kvetou jahody.
Starost žádná neleká,
toť trumf našeho člověka.“

A kdo to vydává?

Je to spousta lidstva:
spolky, předsednictva,
úřady, sdružení,
všeho zaměření.

A jak se to šíří?

Brožurky a bločky
Ježíšek k vánocům
z nejvyššího domu
na cestu sypá
do sněhu a bláta.
Není to dobrý zvyk?

Bohudík!

BOHUMILA ŠRETROVÁ A JEJÍ ČESKÝ ROMÁN O ČIŠINSKÉM

Marcel Černý

„Česká spisovatelka s lužickosrbským určením“ Bohumila Šretrová (narozena 3. května 1905 v Satalicích u Prahy, zemřela 14. ledna 1994 v Praze), jak ji ve svém nekrologu výstižně charakterizoval moravský básník a překladatel z lužickosrbské literatury Josef Suchý (1923–2003),¹ patří k těm našim domácím slovesným umělkyním, o nichž české literární lexikony i další encyklopedická kompendia zcela mlčí. Přitom zaujímá v českém literárním kontextu své specifické místo – je podobně jako např. její jen o málo starší česko-dolnolužickosrbský veršovec Václav Srb alias Węcślaw Serb-Chejnicański (1901–1976) či jeden z nejhrolivějších pěstitelů česko-lužickosrbské kulturní solidarity Adolf Černý, užívající básnického pseudonymu Jan Rokyta (1864–1952), mezikulturním typem tzv. dvojdomého tvůrce, jehož dílo se vpojuje jednak do literárního života rodných Čech, neboť všechny její beletristické práce jsou psány výhradně česky, jednak – a to díky systematické a vytrvalé recepci jejich přeložených novel a románů s mnohem větší razancí a vehemencí – do literárních souvislostí lužickosrbských, zejména do vývojového proudu lužickosrbské poválečné historické prózy, jejíž zakladatelskou osobností byla Marja Kubašec (1890–1976).

Vzhledem k tomu, že Bohumila Šretrová byla praktikující křesťankou a náboženská citovost se projevovala i v její literární tvorbě, byly její publikační možnosti v tehdejší Československu velmi omezeny a autorce činěny nejrůznější obstrukce. Ke psaní biografických novel a románů věnovaných významným postavám lužickosrbského národního obrození se sice autorka odhodlala až na prahu šedesátky, ale do bezprostředního styku s lužickosrbskou literaturou se podle svých vlastních slov dostala již jako malá holčička: „Wot małosće nošu tule lubosć k Łužiskim Serbam hižo kruće w swojej wutrobje. Mam ju wot swojeho nana. Tež wón lubowaše najmjeńši słowjanski narod – Serbow w Łužicy. Přenje basnički, kotrež jako tři- abo štyrilětna holčka znajach, běchu štučki a basnje Jana Radyserba-Wjele a Handrija Zejlerja. Wone mje tak zahorichu, zo móžu wjele z nich tež džensa hišće z hlowy...“² A posléze v dospívání, jak poznamenal Jurij Krawža v *Rozhladu* (1993), této tvorbě předcházela zajímavý prolog – již jako patnáctiletá dívka vytvořila na základě vzpomínek svého otce z cest po Lužici „román“ o hodžijském faráři Jaroměru Hendrichu Imišovi (1819–1897) a jeho manželce: „Wo Serbach je Bohumila Šretrová hižo jako džěco pisac započala. Po tym, zo bě nan w njej tutón són wubudził. [...] A zhoniła je wot njeho tójšto wo serbskich basnikach. A móžno, zo je tež wón k swojej lubosći hišće něšto přidał. Znajmjeńša je był w jeho powědanjach kóždy Serb njesměrnje dobry čłowjek, a kóždy tež někajki wumětc, basnik abo spěwar abo moler. A wona je bórze po tym napisala roman wo Imišec swójbje, dospońnje njehistoriski, tak džensa sudzi, jenož wumysleny a jenož z toho, štož bě jej nan powědał a štož bě sej sama něhdže načitała. W šulskich zešiwkach je jón napisany měła. Tajku poľbajku wo naj-, naj-, najlěpšich ludžoch, kotrychž Bóhtónknjez přeco před kóždymžkuli njezbožom zaškita. Tónle přeni swój roman je zni-

čila.“³ V poúnorovém Československu nemohla silně věřící spisovatelka-evangelička více než dvacet let publikovat; své texty kryla pseudonymem Rut Skaláková, kterým podepsala již svou beletristickou prvotinu *Tajemný ochránce* (1946) a ježž užívala i v dobách, kdy zákaz pominul. Rut Skalákovou pak čtenářská veřejnost znala zejména jako autorku českých povídek s výraznou křesťanskou tendencí, nejčastěji zachycujících zlomové životní okamžiky dvou význačných náboženských myslitelů našeho národa – Jana Husa a Jana Amose Komenského.

K napsání první „buditelské“ knihy Bohumilu Šretrovou pobídl lužickosrbský právník, editor a spisovatel Jan Cyž (1898–1985): prý se před ní jednou vyjádřil, že Češi mají svou Boženu Němcovou, ale první srbskou básničku Hertu Wićazec (1819–1885) v této souvislosti nikdo nepřipomíná, nikdo o ní nic neví. Reakcí na tento podnět byla životopisná novela *Herta*, která vyšla v roce 1965 v překladu Antona Nawky.

Autorka pak pokračovala v psaní beletrizovaných životopisů předních lužickosrbských vlastenců, a třebaže tyto texty vznikaly v češtině, byly pohotově a kvalitně překládány a lužickosrbským čtenářstvem i kritikou přijímány jako oživení a žánrové obohacení nejmenší slovanské literatury. Po *Hertě* následoval román *Kytice vřesu* (Kwěćel wrjosa, 1968, přel. Anton Nawka) o obětavém, národně uvědoměném učiteli, spisovateli a folkloristovi Janu Radyserbu-Wjelovi (1822–1907), rozsáhlá novela *Pětr a Haňža* (1972, přel. A. Nawka) o lidových veršovcích Pětru Mlónkovi (1805–1887) a Haňže Šoľćic-Budarjowé (1860–1937), další román *Čestný dluh* (Požčonka na česć, 1972, přel. A. Nawka) o prvním velkém národním básníku Handriji Zejlerovi (1804–1872) a posléze třetí román *Tajné vzpomínky* (Tajne dopomnjenki, 1978, přel. A. Nawka) o lužickosrbském novináři Janu Bohuchwału Dejкови (1779–1853), za nějž bylo spisovatelce v Budyšině 12. října 1978 zapůjčeno prestižní Literarne myto Domowiny 1978 (vůbec poprvé byl touto cenou vyznamenán český či slovenský literát, resp. literátka). Následovala ještě knížka o dětství Jana Radyserba-Wjely *Flincovo zlato* (Flincowe złoto, 1980, přel. A. Nawka; původní český název zněl Gustík, Jeník a Karlík) a konečně životopisný román *Chci domů*, vydaný pod titulem *Chcu domoj* (1983, přel. Lora Kowarjowa), jímž vyjádřila svůj obdiv k největšímu lužickosrbskému básníku 19. století a hlavnímu představiteli mladoserbského obrodného hnutí Jakubu Bartovi-Čišinskému (1856–1909).⁴ Román se měl původně jmenovat *Básník svého lidu* s variantními názvy *Velké srdce* nebo *Plát chtěl bych svému lidu*, jak to dokládá český originální strojopis, který se dostal teprve nedávno do archivních fondů Lužickosrbského ústavu spolu s agendou nakladatelství Domowina; název *Chcu domoj* vznikl s největší pravděpodobností až sekundárně během překládání do lužické srbštiny, ale nutno podotknout, že daný text Bohumily Šretrové vystihuje nejlépe.

3) Jurij Krawža: *Wulka lubosć Łužica – Bohumila Šretrová*. Rozhled 43, 1993, č. 1, s. 18.

4) Po této próze B. Šretrová publikovala jen dvě knihy: román o Janu Arnoštu Smolerovi (1816–1884) *Anonymní listy* (Anonymne listy, 1987, přel. L. Kowarjowa) a životopisné vyprávění *Michał z Bělšec* (1992, přel. L. Kowarjowa), věnované lužickosrbskému učiteli a entomologu Michału Rostokovi (1821–1893).

1) Josef Suchý: Česká spisovatelka s lužickosrbským určením. Lidová demokracie – Brno 50, 1994, č. 35, s. 9, 11, 2.

2) Jan Warnar: *Přeceljo Serbow tu a tam*. Płomjo 31, 1982, č. 9–10, s. 8.

Jako editor vybraných ukázek z původní, doposud nepublikované české verze tohoto románu (budou vycházet na stránkách našeho spolkového časopisu na pokračování) jsem se proto rozhodl použít již zažitého titulu, jakého se mu dostalo v Lužici – *Chci domů*. Český originál (strojopis s rukopisnými vpisky autorky) je spolu se strojopisem lužickosrbského překladu (některé epizodické scény byly při pře-

kladu vypuštěny) a poznámkami redaktorky nakladatelství (snad dr. Thiemannové?) uložen v Budyšíně, Serbski institut, fond *Ludowe nakladnistwo Domowina*, karton 44, sign. XXIII 32 A–C (A, B – *Chcu domoj* lužickosrbsky; C – *Bánsnik swého lidu* česky). Za zpřístupnění textu a laskavé povolení k pořízení jeho kopie tímto srdečně děkuji lužickosrbským kolegům z budyšínského ústavu.

NOVINY

Z DOMOVA

XXXII. ročník **Svátku lužickosrbské poezie** byl završen pražským a brněnským večerem 20. a 21. října v Malostranské besedě a galerii Skleněná louka. Večer zahájil Beno Budar. Ukázka jeho tvorby zazněla jak v hornosrbském originále, tak v českém překladu Václava Daňka (v Praze) a Milana Hrabala (v Brně). Následovaly autorské deklamace básní ústeckého Iva Haráka a Jitky *Nataši* Bret-Srbové, nadějně zástupkyně mladé české básnické generace. V druhé části večera vystoupila básnířka Christiana Piniekowa, která píše v obojí lužické srbštině i němčině a tvoří pod uměleckým jménem Lenka. Radek Čermák seznámil brněnské posluchače v krátkých přednáškových vstupech s dějinami Lužice. Vlastní básně představil M. Hrabal. Příjemnými melodiemi a nápaditými texty přispěla k bezesporu výtečné náladě i písničkářka Lydija Jaworkec, jež za doprovodu kytary oddělovala jednotlivá autorská čtení. Erudovaným výstupem o dosud zřídka reflektovaných vztazích Moravy a Lužice přispěl v Brně historik a slavista Josef Šaur. Poslední číslo večera bylo věnováno básním hlavního organiza-

Pod krovem Skleněné louky čte B. Budar, foto J. Bret-Srbová.

tora festivalu Benedikta Dyrlicha, jenž se však ze zdravotních důvodů nemohl na čtení osobně podílet. Pražský večer byl navíc obohacen dvěma vynikajícími prvky, kterými byla profesionální recitace Hany Kofránkové a vtipný moderátorský počín Lukáše Novosada. Pro náhlé respirační onemocnění se nemohl zúčastnit písničkář Michal Bystrov. Akci pořádal *Zwjazk serbskich wumělcow* a České centrum Mezinárodního PEN klubu Praha ve spolupráci s Ústavem slavistiky FF MU, sdružením *Splav!*, almanachem *Wagon* a Kulturně-uměleckým sdružením *Police Dubové*. Obou večerů se zúčastnilo kolem 50 lidí, kteří s Lužičany diskutovali až do pozdních nočních hodin.

Kristina Reinischová

23. října na XX. **Podzimním knižním veletrhu** v Havlíčkově Brodě četl překladatel Lukáš Novosad z povídkových reportáží

Jurije Kocha Modrá vrána. Tři čtvrtě hodiny dlouhé čtení, pořádané vydavatelem měsíčníku pro světovou literaturu *Plav*, občanským sdružením *Splav!*, navštívilo průběžně na pětadvacet posluchačů. Na veletrhu jako vždy českých autorů šlo letos o jediné autorské čtení věnované světové literatuře.

Silvie Mülenerová

Téhož dne se v koncertním sále pražského Muzea Antonína Dvořáka konal **Lužickosrbsko-slovanský pěvecký večer**, organizovaný Společností přátel Lužice a Maticí českou za finanční

T. Donatec, O. Weingardt-Schönová, P. Kaleta

podpory Česko-německého fondu budoucnosti. Sál byl zaplněn do posledního místa, mezi účastníky byli také Srbové. Večer byl zahájen v 17.30 h přednáškou předsedy SPL Petra Kalety na téma lužickosrbská hudba. Po jejím skončení dostala slovo předsedkyně Matice české Magdaléna Pokorná a Jurij Łuščanski z Domowiny. Následovaly skladby Korly Awgusta Kocora, Bjarnata Krawce, Ludvíka Kuby, Bohuslava Martinů, Mieczysława Karłowicze, Fryderyka Chopina, Pjotra Iljiče Čajkovského a Antonína Dvořáka v podání lužickosrbské operní pěvkyně Tanji Donatec za klavírního doprovodu Oksany Weingardt-Schön. Po doznění posledního tónu nadšené hlediště vyjádřilo své uznání dlouho trvajícím potleskem.

Pavel Bek

Z HORNÍ LUŽICE

(SN 18. 10.) Předsednictvo Svazu srbských umělců žádá Nadaci pro srbský národ, aby všechny plánované **institucionální změny** projednala s příslušnými domovinskými župami, odbornými společnostmi a vedeními jednotlivých institucí dřív, než vydá konečné rozhodnutí. Pracovní skupiny *Zatožby za serbski lud*, které mají vytvořit koncepci strukturálních změn, veřejnost nezřídka kritizuje pro netransparentnost jejich činnosti. *Zwjazk serbskich wumělcow* dosud neměl možnost přednést pracovním skupinám své náměty, ačkoliv o to opakovaně žádal. Plány změn by se podle něj neměly tvořit za kulisami, nýbrž demokraticky, v součinnosti s veřejností.

(SN 20. 10.) Na **kursy srbštiny** pořádané Jazykovým centrem *Witaj* nastoupilo 23 dospělých zájemců. Nečekaně velký zájem měl za následek otevření hned dvou kursů, z nichž jeden je odpolední a druhý večerní. Kursy mají dotaci patnácti dvouhodinových setkání a probíhají v prostorách budyšínské Srbské základní školy. Na začátku února příštího roku mohou zájemci z řad současných frekventantů složit jazykovou zkoušku.

(SN 3. 11.) Domowinský **výbor pro vzdělání** se seznámil s výsledky pracovní skupiny na ochranu jazyka při *Založbě za serbski lud*. Obě grémia odmítla podporu vývoje směřujícího ke splynutí horní a dolní lužické srbštiny v jeden společný jazyk. Zavrhl také zakládání srbských internátů ve slovanských zemích. Diskutovalo se rovněž o struktuře budoucího Pedagogického ústavu *Witaj*, jehož úkolem bude zejména tvorba učebních materiálů.

(SN 5. 11.) Oslavy stého **výročí založení Domowiny** se budou konat 13. října 2012 ve Wojerecích. Jubileu bude také věnován 9. mezinárodní folklórní festival v Chrósćících v červenci a kameňecký Den Sasů v září příštího roku. Na akce je naplánován rozpočet ve výši 208 000 euro, přičemž vystoupení kulturních skupin nebudou honorována. Jednatel Domowiny Bjarnat Cyž k tomu prohlásil: „Každá srbská instituce nabídne ke stému výročí speciální program nebo produkt, který bude financován z běžného ročního rozpočtu těchto organizací. Na tom jsme se domluvili už před delší dobou. Například divadlo nastuduje k této tematice inscenaci, *Serbski institut* zorganizuje vědecké sympozium, *Serbski ludowy ansambl* připraví zvláštní program, *Ludowe nakładnistwo Domowina* vydá populárně-vědeckou publikaci a *Rěčny centrum Witaj* bude realizovat odpovídající projekty z dětmi.“

(SN 9. 11.) Dvě desítky srbských kulturních pracovníků se sešlo s předsedou a místopředsedou parlamentní rady **Nadace pro srbský národ**, poslancem saského sněmu Markem Šimanem (CDU) a spolkovým poslancem Wolfgangem Gunkelem (SPD). Setkání se uskutečnilo především z toho důvodu, aby někteří ze signatářů otevřeného dopisu Kita Lorence (požadujícího transparentní činnost Nadace) měli možnost poukázat na neuspokojivý vývoj v srbském kulturním životě. Ten podle jejich názoru souvisí s návrhy pracovních skupin *Založby*. Sám básník Kito Lorenc na setkání zdůraznil, že ředitel této instituce vykonával na signatáře nátlak a zesměšňoval je. Šiman a Gunkel litovali, že se slyšení neúčastní také kritizované osoby, na což předseda *Zwjazka serbskich wumělcow* Benedikt Dyrlich prohlásil, že předsedkyně nadační rady byla pozvána, nicméně svou účast na setkání odmítla. V souvislosti s krácením rozpočtu a pracovních míst v Německo-srbském národním divadle prohlásil Wolfram Leunert, že budyšínský okres coby zřizovatele divadla *Založba* ani jednou nevyslechla. Divadelní intendant Lutz Hillmann poukázal na to, že možná realizace plánů by mohla mít zhoubné důsledky pro německo-srbské soužití.

Ze Serbských nowin podal Petr Ch. Kalina.

Z DOLNÍ LUŽICE

4.–9. října navštívilo 15 studentů Gymnázia a střední odborné školy Hořice (okres Jičín) své kolegy na **Dolnosrbském gymnáziu** v Chotěbuzi a se svými učiteli Ellen Kloučkovou a dějepisářem Janem Tomičkem prožili krásný týden v Dolní Lužici. Studenti opět bydleli v hostitelských rodinách ve městě a okolí, učitelé na Dolnosrbském internátě v Chotěbuzi. Žáci pracovali na společném projektu „Poznáváme svoji partnerskou školu“, kdy údaje o hostitelské škole připravovali s pomocí svých kolegů v němčině, angličtině, češtině a dolnolužické srbštině. Naši hostitelé pro nás také

jeden den organizovali výlet do Berlína a další do Zábavního parku *Teichland* poblíž Nowé wsi u Chotěbuzi, kde si děti užily řadu atrakcí a prošly se mezi srbskými pohádkovými bytostmi a slovanskými bohy. V dubnu mají lužičtí studenti navštívit Hořice.

Jan Tomiček

(NC 44) **Chotěbuzské obecní zastupitelstvo** se podle svých stanov každým rokem zabývá situací Srbů ve městě, tedy tím, jaké možnosti jim poskytuje k udržení a rozvoji kultury a jazyka. Výroční zprávu přednesla Ana Kosacojc, zodpovědná za srbské záležitosti. Kromě jiného mluvila o projektu *Witaj*. V Chotěbuzi jej uskutečňují školky *Villa Kunterbunt* uprostřed města a *Mato Rizo* v okrajovém Žylowě. Jediná základní škola s výukou *Witaj* se nachází tamtéž a pro děti z jiných částí Chotěbuzi je těžko dostupná. Kosacojc také zmínila činnost sdružení *Serbske pomniki w Chóšebuzu* a připomněla, že Chotěbuz se spolu s dalšími městy a vesnicemi účastní soutěže *Serbska rěc jo žywa*, jež bude probíhat až do března 2011.

(NC 45) Na počátku listopadu oslavila **hochozská školka** deset let trvání projektu *Witaj*. Malé oslavy se účastnili rodiče, zástupci obce, domowinské župy a další. Děti dostaly od hostů mnoho dáreků. Županka Madlena Norbergowa připomněla, že Hochoza a celé okolí Picnja bývaly čisté srbské a varovala, že bez kořenů není budoucnosti. Do skupiny *Witaj* patří 11 dětí, což je necelá pětina svěřenců. Vedoucí mateřské školy Resi Lotrina zdůvodňuje malý zájem rodičů jednak jejich obavami, že se děti nenaučí dobře německy a nebudou připraveny do základní školy. Dále tím, že rodičům se nelíbí, když jsou v srbské skupině děti různého stáří. Jádro nezájmu je však nespíš jinde: rodičům chybí vědomí, že srbský jazyk je drahocennou součástí kulturního dědictví. Takové smýšlení rodičů je tím smutnější, že v Hochoze se srbština zachovala mnohem lépe než v jiných vsích.

Potíž je také s pokračováním projektu na ZŠ. Nejbližší základní škola s výukou *Witaj* je v 12 km vzdálené Brjazyně, což je však jiná středisková obec než příslušné Picnjo. Jedinou ZŠ s *Witaj* v témže okrsku mají Janšojce. Vozit děti 16 km je drahé a picenjský úřad se tomu brání. Nejlepším řešením by bylo zavést projekt na ZŠ v Picnje, žáků ale není tolik, aby bylo možné naplnit celou třídu.

Z CIZINY

(NC 45) Jenom z Hochozy se v 19. století vystěhovalo do Spojených států amerických přes 200 obyvatel, převážná z nich do státu Iowa. Další vlny vystěhovalců směřovaly do Texasu a Austrálie. Ve Spojených státech roste počet lidí, kteří se hrdě hlásí k srbským předkům. **Iowská skupina pro studium srbského dědictví** uspořádala 13.–15. srpna celosvětové setkání potomků Lužických Srbů, *Worldwide Wendish Workshop*. Vypravilo se na ně i 13 Srbů z Dolní Lužice, kteří představili své zpěvy, tance, zvyky i lidovou kuchyni, ba nabízeli možnost se alespoň trochu naučit srbsky. Přivezli s sebou cenný dar, hochozský sváteční kroj. Styky budou pokračovat, přátelé z Iowy chtějí navštívit Lužici nejspíše v příštích velikonočních.

7. a 8. října proběhl XIII. **Mezinárodní sorabistický seminář** na katedře slovanské filologie Lvovské národní univerzity Ivana Franka. Tohoto již tradičního setkání sorabistů se vedle domácích referentů ze Lvova, Vinnyce a Kyjeva účastnili badatelé ze srbské Lužice (Chotěbuz a Budyšin), Běloruska (Minsk), Polska (Varšava), Ruska (Moskva) a Česka (Praha). Program letošního semináře byl věnován problematice Dolnolužických Srbů.

pekt

(NC 43) V polském městě Nowa Sól se ve dnech 15.–17. října setkali **Lužičtí Srbové a Rusíni** (Lemkové). S myšlenkou uspořádat takové setkání přišli Rusíni, kteří žijí v Polsku v blízkosti Dolní Lužice, v okolí měst Zielona Góra a Nowa Sól. Setkání proběhlo v rámci euroregionu Spréva-Nisa-Bóbr. Jménem Srbů promluvil Harald Koňcak. Mimo jiné zdůraznil, že národnostní menšiny potřebují silné instituce a sdružení, aby dokázaly zachovat svoji identitu, jazyk a kulturu. Za Rusíny hovořili pracovníci univerzity w Zieloné Góře a předsedkyně Společnosti Lemků a Ukrajinců v Lubušském vojvodství.

V roce 1947 bylo na 150 000 Rusínů z Bieszczad násilně přesídleno do různých míst v Polsku. Jen malá část z nich se dodnes hlásí k rusínské, případně ukrajinské národnosti. V euroregionu je to asi 700 osob. Po roce 1989 snahy o zachování jazyka a kultury zesílily. V Zieloné Góře a okolí se nyní ukrajinština vyučuje na sedmi školách.

Po přednáškách následovala hudební vystoupení. Srbskou kulturu zastupovala skupina *Lokašina* a písničkář Bernd Pittkunings. Mohutný potlesk provázal vystoupení skupiny *Lemkotower*, která hrála moderní hudbu založenou na rusínských tradicích. Hrály i dvě skupiny z Ivano-Frankovska, partnerského města na Ukrajině.

Další den setkání probíhal ve vsi Lipiny, kde se účastníci seznamovali s lidovou tvorbou obou národů. Srbové předvedli malování kraslic, vyšívaní a lidové kroje z Mužakowska. Rusíni zaujali malováním ikon. Také kuchyně obou národů velmi chutnaly.

Z Nového casniku podal Miloš Malec.

Ústav sorabistiky na Univerzitě Lipsko je v současnosti jediným vysokoškolským pracovištěm, kde lze vystudovat sorabistiku a učitelství lužické srbštiny. Tento autonomní institut patřící pod Filologickou fakultu vznikl v roce 1951 a jeho existence v Lipsku je dosud zakotvena v zákoně. V letošním roce však sílí tlaky, aby byla sorabistická stolice přesídlena do Drážďan, kde by spadala pod slavistiku místní technické univerzity. Příznivci návrhu poukazují na to, že z Drážďan je blíže jak do samotné Lužice, tak i do sousedních slovanských zemí – České republiky a Polska. Přemístění Ústavu by také jistě posílilo rozvíjející se drážďanskou slavistiku. Návrh však naráží na odpor ústavních pedagogů. Ti poukazují na fakt, že by jejich pracoviště ztratilo důležitou autonomii a stalo by se pouhou katedrou drážďanského Ústavu slavistiky. Nevolí vyvolává také skutečnost, že drážďanská univerzita má letité zkušenosti především s výukou technických oborů, avšak humanitní studijní směry včetně filologie jsou na této univerzitě poměrně nové. Podle vedoucího Ústavu sorabistiky Edwarda Wornara jsou také v Lipsku nejlepší podmínky pro kombinaci sorabistiky s dalšími studijními směry.

Založba za serbski lud každý rok vypisuje tři dvousemestrální stipendia pro studenty vysokých škol mimo Německo. Letos tak v Lipsku studují sorabistiku dvě studentky z Polska a jeden posluchač z Bulharska. Emilia Deutsch je doktorandkou univerzity v Poznani. Vystudovala bohemistiku a nyní pod vedením tamního profesora Tadeusze Lewaszkiwicze připravuje druhým rokem disertační práci o činitelských názvech osob v češtině, polštině a hornosrbštině. Studentka krakovské polonistiky a rusistiky Kinga Roszkowska je Kašubka z města Kartuzy. Doma kašubsky sice nemluví, jazyku však bez problémů rozumí. V Lipsku by chtěla napsat studii o lexikálních paralelách kašubštiny a hornosrbštiny. Student slovanské filologie a bohemistiky v Plovdivu Momčil Karagjov se na lipském studijním pobytu hodlá zabývat lužickosrbskou sportovní terminologií. Jak vidno, výběrová komise nadace dává každý rok přednost čistě filologickým téma-

tům, někdy bohužel na úkor pozoruhodným projektům, jež mívají v plánu reflektovat problémy lužickosrbské kultury a oprostít se od zkosnatělé metodiky lingvistické či literárněvědné. Letošní stipendisté navštěvují přednášky a cvičení zároveň s kmenovými studenty lipské sorabistiky, jsou však pro ně vypisovány také speciální předměty. Trojice studentů navštěvuje v Lipsku rovněž předměty svých studijních oborů, jež realizují jiné ústavy.

Petr Ch. Kalina

Ve znamení 65. výročí porážky nacistického Německa se uskutčnil X. **Všeslovanský sjezd** v Kyjevě. Účast tří desítek Čechů organizoval Slovanský výbor ČR. Na devátý sjezd do Minska v roce 2005 se vypravili dva Lužičtí Srbové. Letos chyběli. Hajko Kozel se omluvil kvůli schůzi saského sněmu, jehož je poslancem. Nepřijeli ani Chorvaté, Slovinci a Bosňáci. Svého zástupce naopak vyslala Podněsterská republika.

Valné zasedání 11. listopadu se neslo v duchu kritiky západního globalismu a výzev k politickému semknutí slovanských států. Předseda českého výboru Jan Minář upozornil na zdůrazňování židovských obětí II. světové války za současného opomíjení obětí slovanských. Řečníci odsuzovali válečné zločiny Severoatlantické aliance, připravovanou výstavbu raketového systému v České, Polské a Bulharské republice, výprodej národních bohatství a vnucování amerického způsobu života. S pýchou se vzpomínalo bitvy u Grunwaldu – příkladu slovanského spojení. Předseda běloruské delegace přečetl pozdrav presidenta Lukašenka, čestného předsedy Mezinárodního slovanského výboru. O naprosté podpoře moskevské vlády ujistil přítomné náměstek ruského velvyslance.

Kulturní program zahájil bělehradský guslar Boško Vujačić *Trebješki* (na snímku), následován veteránskými písněmi ženského sboru s harmonikářem. Hudebně taneční soubor z Obuchova a tři sólisty doprovázela reprodukováná hudba. S vlastním umem vystačila zpěvačka, pištkyně a klavíristka Olesja Sinčuk.

Nazítří se rokovalo v patnácti sekcích. Slavistickou vedl Moskvan Pavel Vladimirovič Tulajev. Jindřiška Dimitrova z Varny referovala o své práci nad středním bulharsko-českým a česko-bulharským slovníkem, Pražan Vratislav Datel seznámil posluchače s projektem novoslověnského jazyka a redaktor ČLV propagoval náš měsíčník.

Roman Štér (24 roky, Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel) zhodnotil sjezd těmito slovy: *Poznal jsem nové lidi, navázal kontakty, procvičil se v cizích jazycích a pochopil, že Slovan všude bratra má, a tak bych se rád účastnil znova. Záporom byly organizační nedostatky a také by se delegáti měli občas zamyslet, nako-lik jsou jejich požadavky uskutečnitelné.*

R-I

Martin Walde: *Wie man seine Sprache hassen lernt. Ludowe nakładnistwo Domowina, 184 strany, Budyšin 2010.*

Jak se naučit nenávidět svůj jazyk? Odpověď na tuto otázku skrývá stejnojmenná kniha Měrcína Wałdy. Bohužel – pouze v němčině. Psát společenskovední publikace pro stále menší počet lužickosrbských čtenářů se nejspíš zdá být zbytečné. Už to je smutným dokladem současného stavu srbské kultury, jehož příčiny Wałda popisuje.

Hned při prvním zběžném prolistování se nevyhneme otázce: komu je kniha vlastně určena? Pro jakou „cílovou skupinu“ byla napsána a k čemu má sloužit? Bylo by skvělé, kdyby jejími čtenáři byli Němci, a to nejen v Sasku a Braniborsku. Nic by si Srbové nezasloužili víc, než stručné a snadno pochopitelné dílo, objektivně popisující německo-srbské vztahy. Smutný seznam letmých zmínek a nepřesných zobecnění, které se o Srbech mohou dočíst současní němečtí školáci, vypsaný na samém konci publikace, patří k nejzajímavějším částem práce. Konečně tedy kniha o Srbech pro širokou veřejnost, popř. její vzdělanější část?

Nasvědčoval by tomu stručný historický úvod na prvních dvaceti stránkách, kvalitní a detailní popis situace srbského národa koncem 19. století, analýza období „zvedání hlav“ za dob Výmarské republiky a krátký, ale výstižný výčet současných problémů srbské menšiny na posledních několika stranách.

Značnou část Wałdovy knihy ale tvoří kapitoly, které nezaujatěmu (i když třeba srbskému hnutí nakloněnému) čtenáři nic neřeknou. Autor se snaží odpovědět na otázku, vznesenou v názvu díla, kompilační metodou: vrší na sebe příklady a teorie, vznáší argumenty z různých zdrojů, často kvalitativně velmi odlišných, a tvoří tak pestrou mozaiku, kterou ovšem chápe jen – *insider*. Wałda například široce rozebírá Mukovu *Statistiku*. Je jistě záslužné, že výňatky z této srbsky psané knihy pře(d)kládá hypotetickému německému čtenáři. Wałdova interpretace fenoménu *Němcowar* (německy mluvící Srb, který se stydí za svoji identitu a stává se vypjatým germanofilem, podle známého přísloví „Poturčenec horší Turka“) je vynikající. Ale je možné opřít značnou část úvah, které mají vysvětlit asimilační tendence v obou Lužicích, pouze o jediný, více než sto let starý zdroj? Ústní výpovědi Srbů, nejzajímavější z hlediska současného čtenáře, používá autor jen v samém závěru publikace.

Co z Mukových empirických zjištění o stavu srbské společnosti platí dodnes? Srbové to nejspíš intuitivně tuší. My to ale nevíme! Bylo by skutečně zajímavé zjistit, nakolik staleté předsudky a kliše, které popisuje Muka, ovlivňují dnešní sebehodnocení a vnímání Srbů. Už jen těžko lze používat Mukou zapsaný názor jedné z vesničanek, že „srbsky se mluví jen s kravami, a ne s panem farářem.“ Zdá se být příliš úsměvný, příliš vzdálený současné době. Najít dnešní formy germanizace, mnohem komplikovanější, ale také mnohem důslednější, je úkol, na který tato publikace takřka rezignovala.

Období Výmarské republiky je v knize velmi podrobně zpracováno analýzou článků v časopisu *Katolski Posoł*, které se autor věnuje dlouhodobě, a jejíž výsledky publikoval před deseti lety. Sám Wałda ale přiznává, že KP, podléhající silné vnější (státní i církevní), ale i vnitřní (osobní) cenzuře autorů, z velké části katolických duchovních, nahlíží na vztah Srbů a Němců v Lužici velmi svébytným způsobem. Tato část knihy není příliš organicky spojená s ostatními, není například dostatečně jasné vysvětleno, proč se autor, který na počátku píše takřka jen

o evangelických Srbech, najednou o jejich situaci zmiňuje pouze v heslovitých zmínkách.

Doba „budování socialismu“, pro pochopení současných problémů srbské menšiny v Německu naprosto zásadní, potom zabírá v knize pouze několik málo stránek. Jen letmo je například zmíněna povinná výuka srbštiny v 50. letech, stejně jako masivní důlní činnost, která nenávratně změnila krajinu i společnost a z velké části zapříčinila současné problémy v Sasku a Braniborsku (setrvalé nevykonná ekonomika, sociokulturní nezakotvenost obyvatelstva, nárůst pravicového extremismu atd.) popisované v poslední kapitole. Naprosto chybí analýzy činnosti Domowiny jako součásti SED, která ovlivňuje náhled většinové společnosti na Srby dodnes.

Kniha tedy není určena Němcům, na to je příliš úzce zaměřená. Je napsána především pro Srby. Vyjadřuje mnoho ze skrytých traumat, která si s sebou uvědomějí příslušníci tohoto národa nesou. Podporuje také jejich postoj vůči většinové společnosti, popisuje verzi dějin, o které oficiální historiografie mlčí. Je sympatické, že se Wałda nepřipojuje k neudržitelné „krásné lži“ o počtu srbsky mluvících obyvatel Lužice. Nepíše to sice nikde přímo, ale z jeho analýz je pochopitelné, že dolnolužická srbština jako živý jazyk prakticky vymizela. Pro hornolužické katolické čtenáře bude potom zajímavý Wałdův objektivně kritický pohled nejen na katolickou hierarchii v minulosti i v současnosti, ale i na roli náboženství v srbské společnosti. V kapitole *Frömmigkeit alias Devotion* (oba termíny znamenají zbožnost, druhý však zbožnost poníženu a shrbenou, až úzkostnou) píše o tradiční srbské zbožnosti: „Devotion může znamenat také nedostatek odvahy nebo sebedůvěry, v hraničních případech tkvící v patologickém komplexu viny.“ V knize je také na mnoha příkladech důkladně popsána historická poníženost Srbů, kteří se dokonalým dodržováním pravidel a respektem vůči nadřazeným autoritám (občas hraničícím až s patolizalstvím), snažili dosáhnout alespoň přijatelných podmínek pro svoji existenci.

Tomáš Garrigue Masaryk se ve svých dílech často vymezuje vůči historicismu, vůči těm, kdo by chtěli národní sebevědomí definovat na základě dávných bitev a historické velikosti. Jedině neustálou prací, vzděláváním, rozvíjením národa a jeho kultury po všech stránkách lze dosáhnout národního sebevědomí a tím i národního přežití.

Lužičtí Srbové jsou neustále zahleděni do minulosti. Používat historická data jako argument je ale scestné. Není důležité, jestli měl ve svých zkoumáních pravdu Arnošt Muka nebo Richard Andree. Přes úctu k vědecky i lidsky úžasnému dílu Mukovu nelze popírat, že historie dala bohužel za pravdu jeho oponentům. Důležité je, aby se současná generace mladých Srbů nenaučila nesnášet svůj jazyk. A k tomu může pomoci i kniha Měrcína Wałdy.

Vojtěch Kouba

Jěwa-Marja Čornakec: *Wroblík Frido a jeho přečeljo. Ludowe nakładnistwo Domowina, CD 45 minut, Budyšin 2010.*

Zvuková publikace přináší zejména dětským posluchačům čtyři povídky. Knižně vycházely samostatně v letech 2006 až 2009 a nyní se jako celek nabízejí ve formě nahrávky – *stuchoknihy* v krásném podání herců Anny-Marije Brankačkec (*Němsko-serbske ludowe dźiwadło*), Gabriely Marije Šmajdžiny (*Thalia-Theater Hamburg*), Hanky Markec (*Neue Bühne Zły Komorow*), Měrko Brankačka (NSLDž) a Stanisława Brankačka (*Neues Theater Halle*). Děti se nejen dozvědí, co zvířátka zažila, ale mají také možnost poslechnout si a naučit se krásnou hornolužickou srbštinu.

Příběhy vrabečka Frida, myšky Pip-pip, žabky Šlapky a jezečka Kalačika (Pichláčka) začínají vždy poeticky *Na zelené tuce rosce štom*. A pak již můžeme poslouchat o tom, jak se *wroblik* naučil létat, *myška* plavat, *žabka* rychle skákat či *jěžik* konečně spát. Prostě zvířátka mají podobné starosti a trápení jako naše děti.

Posлуhač Šimon ale pominul všechny hlavní hrdiny, když ocenil nejvíce krátký výstup cvrčků slovy: *Najlěpše běchu te šwjerče!*

Hanuš Härtel junior

Pavel Kosatík: České snění. Torst, 398 stran, Praha 2010.

Kniha uvádí čtenáře do oblastí neuskutečněných tužeb českého národa a je jakousi historickou reminiscencí českých snah. Všechny kapitoly jsou příznačně nazvané *Sen o ...* Sen o pravlasti shrnuje starší názory o původním území Slovanů. Jsou zde i některé teorie, které již upadly v zapomnění. Snad je škoda, že není zmíněna i teorie o protoslovanské lužické kultuře, ke které se v poslední době opět vrací část polských a ruských histori-

ků. Bývalých území našeho státu se týkají kapitoly o Slovensku, Podkarpatské Rusi, mořském pobřeží i o Lužici.

Lužická tematika je shrnuta od dob obrozeneckých do padesátých let dvacátého století. Autor uvádí, že hlavní překážkou osvození Lužice po první světové válce byli Britové a Američané. Zajímavé je i zjištění, že největším propagátorem opětného připojení Lužice po druhé světové válce byl ministr Zdeněk Nejedlý. I když tato kapitola končí smutným konstatováním minulého československého diplomata Jiřího Hájka, že sen o společném státě Čechů a Lužických Srbů je minulostí, zbývá jen doufat, že sny jsou od toho, aby se snily dál a snad i jednou v budoucnosti se uskutečnily.

Poučná je též kapitola Sen o životě bez Němců. Zde je uváděn i požadavek na připojení části území srbských Glomačů a v české historii téměř zcela opomíjených Nábských Srbů na jih od Šumavy.

Čtivá kniha je vybavena nejen mapkami, ale i reprodukcemi dobových obrazů a plakátů. Domnívám se, že se jedná o velice záslužné dílo.

Petr Marek

ELLEN KLOUČKOVÉ

Poprvé v Lužici. Vždycky je něco poprvé. A tak jsem poprvé navštívila východní část Německa, konkrétně Chotěbuz ve spolkové zemi Braniborsko. Poprvé jsem vyslechla poutavé vyprávění o jejich dávné historii, poprvé jsem se zblízka setkala s Lužickými Srby. Poprvé jsem, alespoň zprostředkovaně, poznala jejich kulturu a lidové zvyky, někdy tak podobné těm našim, poprvé jsem projížděla krajinou rovnou jako někde na Hané, poprvé poznávala *Spreewald* z paluby loďky, poprvé jsem slyšela o „slovanském esperantu“, poprvé jsem řekla *pšosym* a *dobře zajišo*, poprvé mě děti oslovovaly *kněni*, poprvé jsem pocítila sílu slovanské sounáležitosti i jakýsi pocit hrdosti, který u nás doma potkáte tak zřídka kdy, na to, že my Slované máme přece stejné kořeny...

Tohle obježování se odehrálo první říjnový týden, kdy jsme navštívili s našimi studenty partnerské dolnolužické gymnázium. Kromě vřelého přijetí nás očekával nejen bohatý program, výlety do Berlína, lužických Blat a dětského zábavního parku, ale i práce na společném projektu, ve které budeme pokračovat, až naši přátelé z Dolní Lužice přijedou zase v dubnu k nám.

Rozhovůrů, podnětů, setkání, poznání bylo hodně. Tak snad jen jeden střípek z mozaiky: Ve čtvrtek odpoledne jsme byli pozváni do divadla na představení *Tucna Lubosć* (Neil LaBute: *Fat Pig*). Celý kus je vystaven na dialogích, a tak se přiznám, že jsem rozuměla jen napůl. Během přestávky jsem si ale všimla, že někteří návštěvníci mají na uších sluchátka s překladem do němčiny. Protože jsem učitelka němčiny, zajásala jsem a vydala se do foyeru, abych si tato kouzelná sluchátka vyzvedla. Vydávala je tam paní, která zrovna byla v živém rozhovoru s mým kolegou Janem Tomíčkem. Celá rozzářená vyprávěla o tom, jak rádi jezdí

Pisatelka a chotěbuzský učitel Torsten Mak před *Serbským dworem* v Dešně

na Moravu, jak moc mají rádi české a moravské lidové písničky, jak nikdy nepotřebují tlumočnicka a všude se domluví, protože jednoduše rozumí, ta naše řeč je přece tak podobná... A to už mě zahlédli a paní se se mnou velmi srdečně přivítala. Pochopila jsem, že tohle není nejlepší příležitost, kdy si říct o sluchátka s překladem, a tak jsem se vrátila do sálu bez nich – s velkým odhodláním porozumět.

Poprvé. Doufám, že ne naposled. Milí Lužičtí Srbové, týden u vás byl nádherný. *Žěkuju se.*

ČETBA NA POKRAČOVÁNÍ

Bohumila Šretrová: Chci domů

Zítř! Zítř! Zítř!

„Zítř budou znít všechny zvony světa, zítř budou kvést nejkrásnější a nejvonnější květy, zítř budou ptáci nejvíce a nejslavnostněji zpívat, zítř bude slunce nejjasněji zářit, zítř, zítř...“

Takhle si hluboko ve svém srdci myslela a tak si to představovala. Ležela tiše na svém lůžku a sotva dýchala. Bála se probudit svého muže. Usínal také pozdě a je tak unavený, udřený. Je mu jednašedesát let a věru, že je neprotancoval, neprozpíval. Tři děti spolu měli. Vlastně ne tři, čtyři. Druhé dítě, synek, se narodil v polovině května a tolik se na tohle dítě těšili! To už měli Haňzku, holčičku černookou, po tatínkovi, po jejím muži, po Michalovi. Té už bylo skoro půl třetího roku. Běhala jako čečetka

po domě, po zahradě, i na půdu vylezla. Však proto byla poprvé bita a od ní, od maminky! Ještě teď se jí srdce chvěje, jak jen si představí tu hrůzu, když viděla dcerku v otevřených dveřích půdy, ven na dvůr. Tam nebyly schody, tam se jen přistavoval žebřík a tamtudy se na půdu obyčejně skládalo seno. Však jím vždycky voněl celý dům. – Bála se tehdy vykřiknout, aby se malá nelekla a nespádla. Stála pod těmi otevřenými dveřmi dole několik minut, ale to nebyly minuty, to byla staletí. Věřila, že by Haňžu chytila, kdyby padala. Pak přišel on, Michaš, otec. Mrknutím oka zjistil, co se děje. V okamžiku vynesl z kůlny žebřík, postavil jej ke dveřím a malou snesl dolů. Vložil ji své chvějící se ženě do náručí. A ona? Ona si energicky utřela slzy rozzechvění, strachu i radosti, zdvihla Haňže sukničky a už se celým dvorem rozléhalo zvukné plácání. Haňža tenkrát křičela jako na hory. Otec se chvilku mlčky, ba s úsměvem díval na tu exekuci a pak řekl tiše: „Už dost, Marjo, už dost, maminko!“ Marja poslechla, pustila dítě a to se hned rozběhlo k otci: „Maminka nabila, maminka nabila!“ A on? Michaš? Zatvářil se nesmírně vážně: „Zasloužila jsi! Na půdu nesmíš!“ A vůbec malou nepozdvihl, nepolaskal.

Zato vzal Marju za ruku: „Pojď, Marjo, vzpamatuj se! Malé se nic nestalo a na půdu určitě už nepoleze.“ – Marja poslechla a šla s ním do světnice. Bolela ji tehdy tak strašně hlava, bylo jí nevolno, dosud si to živě pamatuje. Michaš ji přinutil, aby si lehla. „Aspoň na chvilku,“ domlouval jí. I v tom jej poslechla. A za tři dni nato se jí narodil chlapec, její druhé dítě. S takovou netrpělivostí a radostí čekané!

Dali mu jméno Jakub, po kmotrovi samozřejmě. Jenže Kubičkovi se na světě vůbec nelíbilo. Narodil se slabý, ani pořádně plakat neuměl, a ač u Bartů dělali všechno možné, aby chlapec zesílil a vyrostl – vždyť to byl první syn! – Kubiček brzy umřel.

Co se pro něj Marja naplakala! Její slzy začaly vysychat až tehdy, když už bylo jisto, že za Kubička přijde do jejich rodiny náhrada. A radostné jiskřičky jí v očích zatančily, až se na počátku prosince v roce 1854 narodil Michaš. Marja si vzpomíná, že to bylo v sobotu odpoledne. Měla zaděláno na tykance, protože na druhý den, na neděli, čekala hosty, strýce a tetu z Nuknice, a najednou přišel mladý pán a dokonale jí přeházal všechny plány. Ještě že měla vypráno, vyžehleno a všechno tak uklizeno, že se nemusela před příbuznými a hlavně před paní babkou, která přiběhla opravdu na poslední chvíli, stydět.

Michaš – to jméno dostal po otci jako druhorozený syn – byl jiný chlapík nežli Kubiček, který se narodil před dvěma léty. Hned se rozkřičel na celé stavení! Ba i venku to dvě sousedky, které šly náhodou kolem, uslyšely a vesele se zasmály. Dlouho se nerozpakovaly, vešly do domu a malé Haňže, která už byla náramně rozumná, vždyť jí bylo bez měsíce už pět let, vložily do zástěrky každá sáček s cukrem. To že je pro malinké děťátko, které ve světnici tolik pláče, řekly jí a hned odešly. Věděly, že na návštěvu je ještě příliš brzy.

Haňža tehdy netrpělivě přešlapovala za dveřmi světnice, nakopec zabouchala pěstí na dveře, a když jí otec otevřel, vhrnula se dovnitř jako velká voda a hned ke kolébce, kde malý už ležel vykoupaný a zabalený do červeně pruhované peřinky.

„A, Haňža jde uvítat bratříčka,“ smála se paní babka. Haňža jí však vůbec nevěnovala pozornost. Vystoupila na špičky, aby do kolébky lépe viděla, vzala jeden pytlíček a bleskově jej vysypala do kolébky, samozřejmě přímo na hlavičku malého. „A neplač!“ řekla při tom rezolutně.

Jenže malému nebyly dosti velké kousky cukru vůbec nijak příjemné, a tak – ač prve už ležel docela tiše a patrně usínal – teď se rozkřičel na celé kolo. Paní babka rychle přiskočila k Haňže, ale přece jen ne dost rychle, aby děvčátko nevysypalo do kolébky i druhý pytlík. Jen jeden velký kus si podržela v ruce, patrně v úmyslu strčit jej později do vlastní pusy, a tak si vybrat odměnu za poctivě a rychlé odevzdání daru.

„Co to děláš?“ rozkřikl se tatínek, chytil dcerku, odtáhl ji od kolébky a třepal jí při tom dvakrát přes sukničky. „Chceš malému ublížit?“

Haňža byla reakcí paní babky a hlavně otcovým zákrokem tak překvapena a uražena, že vůbec nezaplakala. Ani slzičku neuronila, jen se otočila a zamračeně odešla ze světnice a rovnou ven, na dvorek. Bylo jí tam zima, mrzlo tehdy pořádně, ale Haňža trucovala, a tak zpátky nechtěla. Ona tak poctivě a rychle vyřídila, co jí tetka Hołoskova a tetka Mužikova uložily – a tetka babka na ni křičí, a tatínek jí dokonce nabil!

Ono to „nabití“ vůbec nebolelo, tatínek vlastně nikdy neuhodí Haňžu tak, aby to skutečně bolelo, ale i to teď právě pociťuje Haňža jako nespravedlivost.

Pes Hektor vylezl z boudy a začal kolem ní obíhat. Nevšímala si jej. Hektor byl veliký pes. Rasa? Tajemná! Ale byl tak velký, že na něm ještě nedávno Haňža jezdila jako na koni. A když zaštěkal, rozlehlo se to po celém Kukově! Nikdo skutečně cizí by se byl k Bartům na dvůr neodvážil. Nejbližší sousedé věděli, jaké je to dobrotisko. Ovšem ve dne. Jakmile se setmělo, nedostal se do dvora nikdo! To skutečně musel hospodář psa zavolat a podržet. „Je to správný hlídač,“ tvrdil o něm.

Byly jí tři roky, když jej tatínek přinesl jako docela malé štěně odněkud z jarmarku. Po cestě domů je vytáhl poloutopené z rybníka, kolem něhož tehdy jel. Zabalil je do prázdného pytle a přivezl domů. Marja trochu bručela, ale jen tak, aby se neřeklo. Hned ohřála pro ubohé promočené psisko trochu mléka a strčila je do bedničky, kterou vystlala senem a postavila v kuchyni pod píkku. Pes si mléka ani nevšiml, jen se chvěl zimou a docela tichounce bolestně kňučel. Najednou přestal. „Už je asi po něm,“ řekla si Marja a opatrně vytahovala bedničku. Chtěla mrtvé štěně zakopat někde na zahradě, aby zbytečně pro mrtvého pejska neplakala. Jenže pejsek vůbec nebyl mrtvý. Prostě usnul. Zahrabaný v seně, jen mu čumáček koukal a oddychoval tak blaženě po chladné koupeli, že se Marja až usmát musela. Strčila jej tedy zpět. Za chvilku se psisko prospalo a pak začalo tak žalostně kňučet, že je honem vytáhla ven, znova mu ohřála už vychladlé mléko a dávala mu pít. Neumělo to. Teprve když mu strčila čumáček do mléka, přišlo mu na chuť a začalo se olizovat. Vtom se také probudila Haňža. Přinesla ji ze světnice a od té doby byli z Haňži a Hektora – to jméno mu dal manžel, Michaš, panské jméno, to u lékárníků v Budyšíně měli Hektora – tedy od té doby byli z Haňži a Hektora nejlepší kamarádi...

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, www.luzice.cz, tel. 234 813 146, za finanční podpory ministerstva kultury ČR ročně v deseti číslech a jednom dvoučísle nákladem 300 výtisků. Cena 20 Kč.

Redakční rada: výkonný redaktor Richard Bígl, Zelenohorská 506/17, 181 00 Praha-Bohnice, biegl@email.cz, tel. 723 598 953; zástupce Petr Kalina, vestnik@luzice.cz; Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Josef Šaur, Jan Zdichynec.

Roční předplatné: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300.

Objednávky a stížnosti na nezasilání: Klára Poláčková, Habartická 1a, 190 00 Praha 9, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684.

Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor. MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.